

ภาพจาก (1)

บุคคลสำคัญ

ดร.ตัว ลพานุกรม

“เภสัชกรผู้ยิ่งใหญ่ รัฐบุรุษวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทย”

วารสารเภสัชกรรมไทยขอสดุดี ดร.ตัว ลพานุกรม เภสัชกรผู้ยิ่งใหญ่ รัฐบุรุษวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และหนึ่งในผู้ร่วมก่อวินฉัยระบอบการปกครองของสยามประเทศนี้ ทางวารสารเภสัชกรรมไทยได้เรียบเรียงประวัติของท่านจากงานวิจัยเรื่อง “บทบาทของบุคคลสำคัญทางด้านเภสัชกรรมไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2475 -2535” (2) ดร.ตัว ลพานุกรมเกิดในวันที่ 21 ตุลาคม พ.ศ. 2441 อำเภอสามพันธง จังหวัดพระนคร ท่านเป็นบุตรคนที่ 3 ในจำนวน 5 คนของนายเจริญและนางเนียร ลพานุกรม ในวัยเยาว์ ได้รับการศึกษาเบื้องต้นที่โรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์และโรงเรียนราชวิทยาลัย เมื่ออายุได้ 12 ปี ได้รับทุน การศึกษาจากสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมขุนสงขลานครินทร์ (ในขณะนั้น) และตามเสด็จไปศึกษาต่อ ณ ประเทศเยอรมัน เมื่อประเทศไทยได้ประกาศสงครามกับประเทศเยอรมัน ในปี พ.ศ. 2460 ดร.ตัว ซึ่งขณะนั้นอายุ 19 ปีได้ถูกจับเป็นเชลยศึก แต่ก็ได้มีโอกาสศึกษาวิชาการต่าง ๆ อาทิเช่น ภาษาเยอรมัน ฝรั่งเศส อังกฤษ คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ โดยว่าจ้างครูพิเศษมาสอนในที่คุมขัง เมื่อถูกปล่อยจากที่คุมขังในปี พ.ศ. 2461 ท่านได้สมัครเป็นทหารในกองรถยนต์ไทย ซึ่งร่วมรบกับฝ่ายสัมพันธมิตรในยุโรป โดยทำหน้าที่เป็นล่ามภาษาเยอรมันและภาษาฝรั่งเศส หลังสงคราม ดร.ตัว ได้เดินทางกลับสู่ประเทศไทยในปี 2462

ในปลายปี พ.ศ. 2462 ดร.ตัว ได้เดินทางกลับทวีปยุโรปอีกครั้งด้วยทุนของพระบรมราชชนกอีกครั้ง ท่านได้รับปริญญาดุษฎีบัณฑิตชั้นเกียรตินิยม (magna cum laude) ในสาขาเคมีจากมหาวิทยาลัยกรุงเบิร์น ประเทศสวิตเซอร์ ในปี

พ.ศ. 2470 ในปีเดียวกันนี้เอง ท่านร่วมกับสหายอีก 6 ท่าน (ดร.ปรีดี พนมยงค์ จอมพลแปลก พิบูลสงคราม พันตรี หลวงทัศนัยนิยมศึก พลโทประยูร ภมรมนตรี หลวงสิริราชไมตรี และนายแนบ พหลโยธิน) ก่อตั้งคณะราษฎรขึ้นเป็นครั้งแรก ณ กรุงปารีส นอกจากดร.ตัว จะสนใจงานทางวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะเคมีแล้ว ท่านยังเห็นคุณค่าของยาและสมุนไพร ท่านจึงศึกษาต่อในวิชาเภสัชกรรมที่มหาวิทยาลัยมิวนิค ในปี 2471 และศึกษาวิชาพฤกษศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยกรุงปารีส ในปีพ.ศ. 2472-2473 หลังจากนั้น ท่านจึงได้เดินทางกลับประเทศไทย รวมระยะเวลาที่ศึกษาในต่างประเทศ 20 ปีเศษ

ท่านได้เริ่มรับราชการครั้งแรกในศาลาแยกธาตุ ซึ่งสังกัดกระทรวงพาณิชย์และคมนาคม หลังจากนั้นเพียงครึ่งปี ท่านก็ได้ร่วมกับคณะผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองขอพระราชทานรัฐธรรมนูญในปี พ.ศ. 2475 ท่านได้รับการแต่งตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรชุดแรกของไทยในขณะที่ยังอายุ 34 ปี และยังดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี 2 ครั้ง คือ ในปี พ.ศ. 2475-2476 และ พ.ศ. 2481 จนถึงอนิจกรรม ในส่วนตำแหน่งราชการอื่น ๆ พ.ศ. 2478 ท่านเป็นอธิบดีกรมวิทยาศาสตร์ ท่านแรก (ซึ่งสังกัดกระทรวงเศรษฐการ) เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ยกระดับมาจากศาลาแยกธาตุ จากการเผชิญกับปัญหาภาวะขาดแคลนยาระหว่างสงคราม ทำให้ดร.ตัว เกิดความประสงค์อย่างแรงกล้าที่จะพัฒนาการผลิตยาในประเทศเพื่อการพึ่งพาตนเอง ท่านมีส่วนริเริ่มให้กรมวิทยาศาสตร์ผลิตยาหลายรายการเพื่อใช้ในประเทศ ต่อมาได้มีการขยายงานโดยจัดตั้งกองเภสัชกรรมขึ้นภายในกรมฯ ยาที่ผลิตมี อาทิเช่น

อนุสาวรีย์ ดร.ตั้ว ลพานุกรมที่กรมวิทยาศาสตร์บริการ
ภาพจาก (3)

น้ำมันกระเบา น้ำยาสกัดรากข้าวสำหรับรักษาโรคเหน็บชา มอร์ฟีนไฮโดรคลอไรด์จากฝิ่นเป็นยาฉีดยาระงับปวด เป็นต้น ในปี พ.ศ. 2482 ดร.ตั้ว ได้เริ่มให้มีการก่อสร้างโรงงานเภสัชกรรมขึ้นตามแนวคิดเอง ร.อ.หวาน หล่อพินิจ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานมีอุปสรรค จึงต้องใช้เวลากว่า 7 ปีกว่าจะมีการผลิตยาจากโรงงานของรัฐเกิดขึ้นจริง ต่อมาโรงงานเภสัชกรรมนี้ได้รวมตัวกับโอสถศาลาของรัฐบาลซึ่งทำหน้าที่ผลิตยาโอสถศาลาจำหน่ายอยู่เดิม และปรับปรุงครั้งเป็น “องค์การเภสัชกรรม” ในปัจจุบัน

ดร.ตั้ว ถือเป็นผู้มีคุณูปการอย่างมากต่อการศึกษาเภสัชศาสตร์ การศึกษาและวิชาชีพเภสัชกรรมก่อนปี พ.ศ. 2479 ไม่ค่อยได้รับการเหลียวแล และไม่มีกฎหมายคุ้มครองบทบาท “การขายยา” ในร้านยาแก่เภสัชกร ผู้ที่ขายยาไม่จำเป็นต้องเป็นเภสัชกร เนื่องจากกฎหมายคุ้มครองหน้าที่เฉพาะ “การปรุงยา” ให้แก่เภสัชกรเท่านั้น สถานการณ์ดังกล่าวทำให้มีผู้เข้าศึกษาในแผนกปรุงยา คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ลดลงจนกระทั่งไม่มีผู้เข้าเรียนเลยในปี พ.ศ. 2476-2478 ต่อมาในปี พ.ศ. 2477 มีพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กำหนดให้การศึกษาเภสัชศาสตร์อยู่ภายใต้การดูแลของแผนกอิสระเภสัชกรรมศาสตร์ และสามารถผลิตบัณฑิตในระดับปริญญาตรีได้ อย่างไรก็ตาม แผนกอิสระเภสัชกรรมศาสตร์ยังไม่ได้มีการพัฒนาเท่าที่ควร เนื่องจากการขาดงบประมาณและขาดการให้ความสำคัญโดยผู้บริหาร อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2479 รัฐบาลมีดำริที่จะสร้างโรงงานอุตสาหกรรมผลิตยา และมีการ

ตราพระราชบัญญัติควบคุมการขายยาซึ่งรับรองสิทธิและหน้าที่ของเภสัชกรในการขายยามากขึ้น ทำให้มีนักเรียนเตรียมแพทย์ปี 1 จำนวน 4 คนมาขอเข้าเรียนในแผนกเภสัชกรรมศาสตร์ และเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดหลักสูตรอนุปริญญาเภสัชกรรมศาสตร์ 3 ปี ในปี พ.ศ. 2480 เมื่อ ดร.ตั้ว ได้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมวิทยาศาสตร์และได้รับแต่งตั้งจากจอมพลแปลก พิบูลสงคราม อธิการบดีของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในขณะนั้นให้ทำหน้าที่หัวหน้าแผนกอิสระเภสัชกรรมศาสตร์ ท่านมีส่วนพัฒนาการศึกษาเภสัชศาสตร์อย่างมาก เพราะ ถือว่าเป็นการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบโดยตรงในการจัดการศึกษาในสาขานี้ ซึ่งก็คือหัวหน้าแผนกและคณบดีในเวลาต่อมา นอกจากนี้ยังเกิดการพัฒนากลยุทธ์เภสัชศาสตร์ระดับปริญญา 4 ปีขึ้น พร้อมกับการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ จากรัฐทั้งทางงบประมาณ การมีตำแหน่งอาจารย์ประจำของแผนกเป็นครั้งแรก และการสร้างอาคารเรียนคณะเภสัชศาสตร์ซึ่งเปิดใช้เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2484 (ปัจจุบันคืออาคารคณะศิลปกรรมศาสตร์ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

ดร.ตั้ว เสียชีวิตเนื่องจากโรคไตตั้งแต่อายุในวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2484 ด้วยวัยเพียง 43 ปีเท่านั้น ตลอดช่วงชีวิตของดร.ตั้ว ลพานุกรม นับว่าท่านเป็นผู้มีคุณูปการอย่างยิ่งต่อการพัฒนาวิชาชีพเภสัชกรรม ทั้งในเรื่องการศึกษาเภสัชศาสตร์ ตลอดจนการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการผลิตยา จึงสามารถกล่าวได้ว่าท่านคือเภสัชกรผู้ยิ่งใหญ่รัฐบุรุษวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของไทย

เอกสารอ้างอิง

- 1) กรมวิทยาศาสตร์บริการ. อนุสรณ์ ดร. ตั้ว ลพานุกรม ที่ระลึกเนื่องในพิธีเปิดอนุสาวรีย์ ดร.ตั้ว ลพานุกรม. กรุงเทพฯ: กรมวิทยาศาสตร์บริการ; 2549.
- 2) วินนา เจริญสุวรรณ, ยุพดี ศิริสินสุข, นิยดา เกียรติยิ่งอังศุลี, อิงอร มั่นทรานนท์, วิทยา กุลสมบุญ. บทบาทของบุคคลสำคัญทางด้านเภสัชกรรมไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2475-2535. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- 3) กรมวิทยาศาสตร์บริการ. พิธีเปิดอนุสาวรีย์ดร.ตั้ว ลพานุกรม [ออนไลน์]. 2550 [สืบค้นวันที่ 12 กรกฎาคม 2554]. เข้าถึงได้จาก <http://www.dss.go.th/dssweb/picnews/07025001/index1.html>.